

INGLIZ TILI O'QITISHNING SAMARALI USULLARI*Eshchanov Zokir Shonazarovich**Urganch shahar 93-son maktab internati ingliz tili o'qituvchisi**Vaisova Iqboloy Davronbekovna.**Urganch shahar 8-son o'rta ta'lim maktabi ingliz tili o'qituvchisi*

Annotatsiya. Ingliz tilini o'qitishning zamonaviy usuli xorijiy tillarni o'rganishning klassik usuli asosida qurilgan. Biroq, psixologik jihat, xorijiy kino, axborot texnologiyalari unga ta'sir qildi. 20 yil oldin qo'llanilgan ingliz tilini o'qitish usullari ko'proq reproduktiv xususiyatga ega edi. So'zlarni o'rganing, matnni o'qing, audio yozuvni tinglang, xat yozing - o'qituvchi bergan vazifalar shunday ko'rinishga ega edi. Ehtimol, shu sababli, ko'p yillar davomida tilni o'rgangan kattalarning aksariyati ingliz tilida o'qish va yozishni bilishadi, lekin gapirishda qiynaladilar.

Kalit so'zlar: o'qitish metodikasi, ingliz tili, samarali metodikalar, kattalar uchun o'qitish metodikasi, bolalar uchun metodika.

Аннотация. Современная методика обучения английскому языку основана на классической методике изучения иностранных языков. Однако на него повлиял психологический аспект, зарубежный кинематограф, информационные технологии. Методы преподавания английского языка, использовавшиеся 20 лет назад, носили более репродуктивный характер. Выучить слова, прочитать текст, прослушать аудиозапись, написать письмо – так выглядели задания, данные учителем. Возможно, по этой причине большинство взрослых, изучавших язык в течение многих лет, умеют читать и писать по-английски, но с трудом говорят на нем.

Ключевые слова: методика обучения, английский язык, эффективные методы, методика обучения взрослых, методика обучения детей.

Abstract. The modern method of teaching English is based on the classical method of learning foreign languages. However, the psychological aspect, foreign

cinema, information technology influenced him. English teaching methods used 20 years ago were more reproductive in nature. Learn the words, read the text, listen to the audio recording, write a letter - the tasks given by the teacher looked like this. Perhaps for this reason, most adults who have studied the language for many years can read and write English but have difficulty speaking it.

Key words: teaching methodology, English language, effective methods, teaching methodology for adults, methodology for children.

Ingliz tilini o'qitishning zamonaviy usullari reproduktiv usullarni interaktiv usullarga o'zgartirdi. Bugungi kunda bilim olish talaba va o'qituvchining o'zaro ta'siridir. O'quv rejasi, birinchi navbatda, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olgan holda tuziladi. Maktabgacha yoshdagi bolalar va kichik yoshdagi o'quvchilar uchun o'yin, sayohat, video, musobaqa va boshqalar kabi dars turi ko'proq mos keladi. Voyaga etgan talaba klassik darsni afzal ko'radi. Bu yosh uchun an'anaviy vazifalar ham mos keladi: hikoya tuzish, mashq bajarish, matni o'qish, tinglashni bajarish va hokazo. Hikoya yozish faol va passiv lug'atdan qanday foydalanishni o'rganish, so'z boyligini kengaytirish va suhbat nutqini yaxshilash imkonini beradi. Mashqlarni bajarish grammatik materialni o'rganishga yordam beradi. Matni o'qish nafaqat o'qish ko'nikmalarini shakllantiradi, balki o'rganilayotgan tilning madaniyati va an'analariga singib ketadi. Tinglash - og'zaki nutqni tushunishni yaxshilaydi.

Ingliz tilini o'rganishning samarali usullari. Ingliz tilini o'rganishning eng samarali usullari interaktiv ekanligini unutmang. Shuning uchun til muhitiga singdirish usuli hozir juda mashhur. Ushbu uslub ingliz tilida "fikrlash" ni o'rgatadi. Chet tilini o'rganish butunlay ingliz tilida olib boriladi. Bu nafaqat ikki tilli oilada, balki oddiy sinfda ham haqiqiydir. O'qituvchi darsni to'liq ingliz tilida olib borishi, vizualizatsiyadan foydalanishi kifoya. Darsni shunday qurish, chet tiliga qaramay, talabalar o'qituvchini tushunadilar. O'qituvchining yuqori darajadagi tayyorgarligi bunday darsni hatto eng kichigi uchun ham o'tkazishga imkon beradi. Agar ilgari maktabgacha yoshdagi va kichik maktab

o'quvchilarining ota-onalari ushbu usuldan qo'rqib ketishgan bo'lsa, endi bolalarning jo'shqin ko'zlarini va ularning taraqqiyotini ko'rib, ular ushbu uslubning samaradorligini tan olishdi.

O'qitish usullarining kombinatsiyasi. Ko'pgina o'qituvchilar turli usullarni birlashtiradilar, o'z ishlarida til muhitiga immersion va klassik darsdan foydalanadilar. Ingliz tilini o'qitish metodikasi, psixologiya va pedagogikani bilish ularga idrok va tafakkurning o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash, zarur ish uslub va shakllarini tanlash imkonini beradi. Darhaqiqat, ingliz tili darsi bilan bir qatorda darslarni tashkil etishning boshqa shakllari ham mashhur: davra suhbat, konsert, til klubi, konferentsiya, olimpiadalar va boshqalar. Bu til muhitiga ko'p sonli talabalarni kiritish imkonini beradi.

Motivatsiya kuchaygan sari ko'nikmalar yaxshilanadi. Agar ilgari og'zaki ingliz tilini qanday o'rgatish masalasi ochiq bo'lsa, endi har qanday yoshdagi odamga chet tilida gapirishga o'rgatish mumkin. Albatta, odam qanchalik katta bo'lsa, shuncha ko'p ish qilish kerak. Va bu erda ko'p narsa talabaning yoshiga emas, balki boshlang'ich bilim darajasiga, motivatsiya va mehnatsevarlikka bog'liq. Biroq, immersion usuli nafaqat tilni o'rganish, balki bo'sh vaqtni foydali tashkil etish imkonini beradi. Uning o'ziga xosligi shundaki, o'qituvchi nafaqat darsga rahbarlik qiladi, balki o'rganilayotgan mavzuning mustahkamlanishini ham nazorat qiladi. Klassik uy vazifasi tavsiyalar bilan almashtirildi: ingliz tilida film tomosha qilish, ona tilida so'zlashuvchi bilan gaplashish, qo'shiq tinglash va vazifalarni bajarish. Ingliz tilida filmlarni tomosha qilish nafaqat chet el nutqini tushunishni o'rgatibgina qolmay, balki qiziqarli o'yin-kulgiga aylanishi mumkin. Bu talaffuzni yaxshilaydi, fikringizni ingliz tilida yaxshiroq ifodalashga yordam beradi. Ona tilida so'zlashuvchi bilan muloqot og'zaki nutqni tushunish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Bunday amaliyotdan keyin har qanday chet ellik qo'rqmaydi! Ingliz tilidagi qo'shiqlarni tinglash endi yangi emas, balki har doim qiziqarli tinglash shaklidir. Yaqinda ingliz tilidagi kompyuter o'yinlari ham mashhur bo'ldi. Ular nafaqat bolalarni, balki kattalarni ham o'qitish uchun

ishlatiladi. Va biz nafaqat o'quv o'yinlari, balki hikoya o'yinlari, arkadalar, simulyatorlar, rol o'ynash va boshqalar haqida gapiramiz. Yaqinda ingliz tilidagi kompyuter o'yinlari ham mashhur bo'ldi. Ular nafaqat bolalarni, balki kattalarni ham o'qitish uchun ishlatiladi. Va biz nafaqat o'quv o'yinlari, balki hikoya o'yinlari, arkadalar, simulyatorlar, rol o'ynash va boshqalar haqida gapiramiz. Yaqinda ingliz tilidagi kompyuter o'yinlari ham mashhur bo'ldi. Ular nafaqat bolalarni, balki kattalarni ham o'qitish uchun ishlatiladi. Va biz nafaqat o'quv o'yinlari, balki hikoya o'yinlari, arkadalar, simulyatorlar, rol o'ynash va boshqalar haqida gapiramiz.

Albatta, ba'zi talabalar an'anaviy o'rganish usuliga ko'proq mos keladi. Uning asosi leksik va grammatik materialni keyingi vazifalarni bajarish bilan o'rganishdir. Psixologiyani bilish o'qituvchiga har qanday usul yordamida har qanday talabaning chet tilini yaxshilashga yordam beradi.

Ba'zan suvga cho'mish usuli va an'anaviy usul o'rtasida tanlov qilish qiyin. Ingliz tilini o'rganishning qaysi usuli yaxshiroq ekanligini tanlash uchun tilni turli yo'llar bilan o'rganishga harakat qilish yaxshidir. Ammo har doim ham ko'plab kurslarga qatnashish va eng yaxshisini tanlash uchun vaqt yo'q. Bunday holda, siz chet tilini o'rganish maqsadiga tayanishingiz kerak. Ingliz tilida gapirishni o'rganmoqchi bo'lganlar uchun kommunikativ usul ko'proq mos keladi. Bu nutqni, fikrlashni, ijodkorlikni yaxshilaydi. Bu darslarni tashkil etishning turli shakllari bilan yaxshi ketadi. Ushbu uslub guruhning o'zaro ta'siri printsipligiga asoslanadi. Ishning asosiy shakllari: biznes o'yinlari, loyiha faoliyati, guruh ishlari, konferentsiyalar. Tilni bilish darajasi har xil bo'lgan talabalar bilan muloqot qilish tufayli suhbat nutqi yaxshilanadi, "til to'sig'i" yo'qoladi.

Ingliz tilini o'rganish zarurati hech kimga imkoniyat qoldirmaydi. Ba'zilar o'qituvchi bilan til o'rganishni xohlamaydilar va o'z-o'zini o'rganish usulini tanlashadi. Bu usul uzoq vaqtdan beri mavjud. O'z-o'zini o'rgatish kitoblari va so'zlashuv kitoblari sotuvda paydo bo'lganida. Odamlar o'zlari tillarni o'rganishga harakat qila boshladilar. Lekin mustaqil ish faqat darslik o'qish yoki disk tinglash

emas. Agar kompyuter dasturi hali ham xatolarni tuzatishi, ko'nikmalarni rivojlantirishi, keyin yo'naltirishi, mustahkamlash, qo'llab-quvvatlash uchun topshiriqlarni olishi mumkin bo'lsa - bu faqat odam uchun mumkin. Shuning uchun, tilni mustaqil ravishda o'rganishga harakat qilganlar ko'pincha muvaffaqiyat qozonmaydi. Ushbu usul faqat dastlabki bosqichda, bazani olish uchun eng yaxshi qo'llaniladi. Yoki darslarni o'qituvchi bilan to'ldirish uchun.

O'qitish usullaridan tashqari, o'qituvchilar o'rtasida muayyan usullarni tanlash bo'yicha ko'plab tortishuvlar mavjud. Misol uchun, o'qishni o'rganish harflar va tovushlarni o'rganish bilan boshlanishi mumkin, keyin esa so'zlarni tashkil qiladi. Yoki, ehtimol, butun so'zning usuli. Ikkinchisi, ayniqsa, til muhitini yaratish uchun juda mos keladi. Bu so'zlarni, jummalarni yaxshiroq yodlashga yordam beradi, suhbat nutqini yaxshilaydi. O'quv qo'llanmasini tanlash o'qitish metodikasiga ham bog'liq. Zamonaviy dunyoda bu nafaqat darslik, balki ish kitobi, CD va DVD disklari, o'quv dasturlari. To'g'ri tanlangan o'quv vositasi nafaqat o'quvchiga, balki o'qituvchiga ham yordam beradi. Ideal holda, o'quv dasturi, darslik, o'qitish usullari har bir talaba uchun alohida tanlanadi.

Chet tilini o'rganishning eng yaxshi usuli. Shuningdek, ko'pchilikni yana bir savol tashvishga solmoqda: "Chet tilini o'rganishning eng yaxshi usuli qanday: juftlikda, guruhda yoki individual?". Bu erda ham ko'p narsa o'quvchining individual xususiyatlariga, maqsad va vazifalariga bog'liq. Nutq mahoratingizni oshirish uchun guruh darslarini tanlash yaxshidir. Ular kommunikativ usul yoki immersion yordamida tashkil etilishi mumkin. Imtihonga tayyorgarlik ko'rish uchun o'qituvchi bilan individual ish juda mos keladi. Odatda an'anaviy texnikadan foydalangan holda yoki suvga cho'mish usuli bilan birgalikda quriladi.

Ingliz tilini o'rganish uchun metodologiyani tanlash qiyin bo'lib tuyulishi mumkin, ammo to'g'ri tanlash uchun siz yuqorida ko'rsatilgan mezonlarga tayanishingiz kerak:

1. Darslarning maqsadi.
2. Tayyorgarlik darajasi.

3. Psixologik qulaylik.
4. Motivatsiya.

CLIL. CLIL (Content and Language Integrated Learning - bu mavzu-til integratsiyalashgan ta'lim) - ingliz tilida boshqa fanlarni o'rganish - bu matematika, adabiyot, jismoniy tarbiya va boshqalar bo'lishi mumkin. Ushbu usulning afzalliklari:

- bolaning har tomonlama rivojlanishi,
- boshqa fanlarni parallel o'rganish;
- qiziqarli material taqdimoti
- turli xil texnikalar to'plami: tinglash, gapirish, yozish.

U ingliz tilida so'zlashadigan xususiy maktablar, kollejlarda va bolalar bog'chalarida faol qo'llaniladi, bu erda barcha fanlar chet tillarida o'qitiladi. Bu yondashuv juda samarali, ayniqsa, agar bola uni juda yoshligidan berilsa.

CLIL doirasida nafaqat ingliz tili grammatikasini, balki inson tarbiyasining fundamental asoslarini ham qamrab olish maqsadida psixologiya, sotsiologiya, etika va madaniyatshunoslik fanlaridan darslar o'tkazishga ruxsat beriladi.

Ikki tilli usul. O'ziga xoslik - o'qituvchi aytgan hamma narsani parallel tarjima qilishda. Usul subtitrlar bilan videolarni tomosha qilishni, ikki tilli kitoblarni o'qishni, to'g'ridan-to'g'ri nutqni sinxron tarjima qilishni o'z ichiga oladi. Agar o'smir uyda oilasi bilan ingliz tilida gaplasha olsa, samaradorlik ortadi.

Qoidaga ko'ra, repetitor ijtimoiy-madaniy materiallarga e'tibor qaratadi, shunda odam so'zlarni qo'llashdagi farqni tushunadi va shu bilan birga mamlakat madaniyati bilan tanishadi.

Bu usul, ayniqsa, chet elda o'qishni rejalashtirgan o'smirlar uchun foydalidir.

Bolalarni o'qitish bo'yicha umumiy tavsiyalar.

• **Aralashtirmoq.** Siz faqat bitta yo'l bilan cheklanmasligingiz kerak, agar bola barcha mumkin bo'lgan variantlar bilan tanish bo'lsa va u ayniqsa yoqadigan bir nechtasini tanlasa yaxshi bo'ladi.

• **Tajriba.** O'qituvchi, agar bu foydali bo'lishiga ishonch hosil qilsa, klassik qonunlardan chetga chiqishga haqli. Darsda multfilmlar, ijtimoiy qisqa filmlar, kliplarni tomosha qiling, komikslarni o'qing. Metodikaga zid bo'lsa ham, talaba uchun foydali bo'lishi mumkin.

• **O'zingizning usullaringizni o'ylab ko'ring.** Ko'pincha o'qituvchi bolalar bilan bir necha yil ishlagandan so'ng, mustaqil ravishda bir nechta original ish usullarini yaratishi mumkin. Masalan, ovozli xabarlar yoki ijtimoiy tarmoqlarda postlar yozish orqali suhbat nutqini o'rgatish.

• **Qo'shimcha ta'lim oling.** Hayot bir joyda turmaydi, shuningdek, yaxshilanishi kerak bo'lgan ko'nikmalar ham. Agar siz diplomingiz etarli emas deb hisoblasangiz yoki yuqori maoshli lavozimga, masalan, xususiy maktabga o'tmoqchi bo'lsangiz, malakangizni oshirish haqida o'ylab ko'ring. Shunday qilib, siz ta'lim sohasidagi so'nggi tendentsiyalarni bilib olasiz va rezyumeingizni yaxshilaysiz. Siz maxsus TEFL va TESOL kurslarini o'tash orqali pedagogik darajangizni oshirishingiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Khushbakovna, S. V., Bobonazarovna, Q. D., & Xidirovich, K. X. (2021). XXI Century Modern English Language Teaching Methods and Innovative Methods. *International Journal of Development and Public Policy*, 1(5), 240-242.
2. Курбанова, Д. Б., & Шайназарова, В. Х. (2020). ГРАММАТИКАНИ КОНТЕКСТДА ЎҚИТИШНИНГ МОЎЖАТИ. *ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ*, (SI-2№ 1).
3. Kuchkinov, K. K., Kurbanova, D. B., & Shoinazarova, V. K. (2020). LINGUOCULTURAL PECULIARITIES OF ENGLISH PROVERBS AND THEIR UZBEK EQUIVALENTS. *Theoretical & Applied Science*, (10), 38-42.
- Nematillaevna, J. M. (2021). METHODS FOR THE FORMATION OF COMPETENCIES IN THE TECHNOLOGY OF TEACHING STUDENTS BASIC DIDACTIC UNITS AMONG MATHEMATICS TEACHERS.